

Ключові слова: професійна підготовка, економічна освіта, фундаменталізація, парадигма освіти.

В статье показаны особенности профессиональной подготовки будущих экономистов в современных условиях. Обоснована целесообразность фундаментализации содержания экономического образования в контексте новой парадигмы образования.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, экономическое образование, фундаментализация, парадигма образования.

In the article found out the features of professional preparation of future economists in modern terms. Grounded expedience of fundamentalization of maintenance of economic education in the context of new paradigm of education.

Keywords: professional preparation, economic education, paradigm of education.

УДК 37-021.465 (477): 17.024.4 (73)
ББК 74 (4 Укр): (7СПО)

Л.М. Гриневич
м. Київ, Україна

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ОСВІТИ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ: ДОСВІД США

Для відстеження існуючого стану системи освіти в Україні та визначення ефекту запроваджуваних реформ необхідно забезпечити системні та систематичні у часі порівнювальні вимірювання освітніх результатів як складову системи моніторингу якості освіти.

Під *якістю освіти* розуміється інтегрована характеристика системи освіти, яка відображає ступінь відповідності реальних освітніх результатів нормативним вимогам, суспільним і особистісним очікуванням.

За сучасним тлумаченням *моніторинг в освіті* – «це спеціальна система збору, обробки, зберігання і поширення інформації про стан освіти, прогнозування на підставі об'єктивних даних динаміки і основних тенденцій її розвитку та розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень з метою підвищення ефективності функціонування освітньої галузі [5]. За визначенням А. Майорова, освітній моніторинг — це система організації збору, збереження, обробки і розповсюдження інформації про діяльність освітньої системи, що забезпечує безперервне відстеження її стану і дозволяє прогнозувати її розвиток [9].

Система моніторингу якості освіти є багаторівневою [8]:

1. *Локальний рівень* (рівень навчального закладу). На цьому рівні освітній моніторинг фокусується на системному узагальненні діяльності навчального закладу щодо досягнення поставленої перед ним мети, а також діяльності та успішності кожного учня, формується прогностична інформація в її психолого-педагогічній інтерпретації.

2. *Муніципальний рівень*. На цьому рівні узагальнюється діяльність муніципальної системи освіти в цілому та її елементів, які порівнюються один з одним, з урахуванням специфіки функціонування кожного суб'єкту освітньої системи (школи, ліцею, гімназії, коледжі, вищі навчальні заклади); розробляється прогноз розвитку навчальних закладів.

3. *Регіональний рівень*. На цьому рівні освітній моніторинг фіксує стан діяльності регіональної системи освіти в цілому та її елементів, визначає регіональну специфіку та її завдання щодо інтегрування регіональної освіти відповідно до державної політики.

4. *Національний рівень*. На цьому рівні оцінюється діяльність державної системи освіти, визначається її стан, формується державна політика розвитку освіти в цілому.

5. *Міжнародний рівень*. Освітній моніторинг цього рівня забезпечує визначення рівня освітньої системи країни в контексті міжнародних стандартів і сприяє створенню освітньої

Особливий інтерес викликає національний рівень моніторингу якості освіти, основними інструментами якого є національні дослідження якості освіти, зокрема національні оцінювання навчальних досягнень учнів.

Такі оцінювання досягнень учнів можуть проводитися в декількох цілях: сертифікація успішності, відбір до наступного етапу навчання, моніторинг освітніх стандартів.

Для цілей сертифікації навчальних досягнень випускників ЗНЗ та відбору студентів до ВНЗ найкраще підходять державні іспити. В Україні ці дві функції поєднувалися до 2009 року у системі зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень.

Однак функцію моніторингу найкраще виконує система загальнонаціонального (на основі вибірки або всього масиву) оцінювання, яке являє собою систематичне вимірювання типових (а не індивідуальних) рівнів успішності учнів.

Між державними іспитами і загальнонаціональним оцінюванням існує багато спільного [7]. Часто вони охоплюють одні й ті самі області навчальних програм, використовують аналогічні методи оцінювання і вимагають аналогічних систем адміністрування. У той же час, між ними існує низка відмінностей, основні з яких наведено в табл.1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика національного оцінювання – з метою іспитів і з метою моніторингу

Іспити	Моніторингове оцінювання
Для сертифікації або для відбору на продовження наступного етапу навчання	Для діагностики, отримання порівняльних даних про стан освіти, виявлення тенденцій, проблем, їх причин.
Складаються усіма учнями, які мають на це право, або ж зобов'язані їх скласти.	Як правило, проводиться з використанням репрезентативної вибірки, або ж для усіх учнів певного віку (Великобританія).
Як правило, тестується оволодіння навчальною програмою в цілому за певний навчальний етап.	Як правило, тестується певна кількість вибраних ключових компетентностей.
На вивчаються фонові взаємозв'язки, судження всіх учасників навчально-виховного процесу.	Результати систематично аналізуються із врахуванням широкого діапазону чинників, що можуть впливати на досягнення, а також судження всіх учасників.
Систематично, наприклад щороку, повторюється одна і та ж модель іспитів (перелік предметів, вікові групи).	Одна і та ж модель оцінювання не обов'язково повинна систематично повторюватися. Можуть змінюватися цільові завдання, предмети, вікові завдання.
Рівноцінність екзаменів з року в рік рідко закріплені шляхом складних психометричних методів	Проведення загальнонаціонального оцінювання вимагає застосування психометричних методів для порівняння результатів за роками і т.д.
Результат на іспиті має велике значення для конкретного учня.	Особисті результати учнів для них самих – низько значимі.
Результат може відображати не тільки процес навчання і засвоєння знань у школі, але й бути спотвореним додатковим навчання «заради складання тесту».	Результат підлягає меншому спотворенню і відображає навчання і засвоєння знань у навчальному закладі.
Зворотній ефект результатів іспитів на роботи в класі може бути високий.	Зворотній ефект ослаблений
У зв'язку з великим значенням результату – великий ризик безпеки.	Низьке значення персоніфікованого результату – безпека рідко є проблемою.
У багатьох країнах зовнішні іспити – платні.	Учні не платять за участь у загальнонаціональному оцінюванні.

У ракурсі нашого дослідження найбільш суттєвими є дві фундаментальні відмінності між державними іспитами і загальнонаціональним оцінюванням:

– *рівень агрегування даних* – державні іспити дають дані про навчальні досягнення окремих людей, а загальнонаціональні оцінювання, як правило, оцінюють результати системи в цілому;

– *використання інформації* – результати іспитів використовуються для прийняття рішення щодо окремого учня. Результати загальнонаціонального оцінювання використовуються для винесення суджень про загальні рівні освіти і для вжиття заходів з удосконалення освітніх стандартів.

На даний час в Україні національна система моніторингу якості освіти тільки формується і представлена:

– дослідженнями на рівні навчальних закладів (наприклад розроблена і застосована в багатьох навчальних закладах України методика самооцінювання якості роботи школи[3-4]);

– окремими регіональними тематичними дослідженнями (наприклад, Центру моніторингу столичної освіти провів впродовж 2007-2009 років 20 тематичних досліджень у системі загальної середньої освіти м. Києва [1]);

– окремими тематичними дослідженнями на національному рівні (наприклад, моніторингове дослідження якості освіти в початковій школі, проведене Міністерством освіти і науки, Академією педагогічних наук та Центром освітнього моніторингу у 2005 р.; моніторингове дослідження якості підручників для 4-го класу, проведене Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти у 2006 р.);

– зовнішнім незалежним оцінюванням на національному рівні для вступу до вищих навчальних закладів, що проводиться щорічно з 2006 року Українським центром оцінювання якості освіти (для цілей моніторингу використовується узагальнена порівнювальна інформація про навчальні досягнення випускників 11 класу-абітурієнтів);

– участю у міжнародному порівняльному дослідженні природничо-математичної освіти TIMSS Міжнародної асоціації оцінювання (IEA) (пілотне дослідження у 2006 р., основне дослідження у 2007 р., проведені Міністерством освіти і науки, Академією педагогічних наук та Центром тестових технологій і моніторингу якості освіти).

Майже всі перераховані вище дослідження між собою не скоординовані і спрямовані на отримання повної різноаспектної відстежуваної в часі інформації. Таким чином, сьогодні в Україні ми не маємо цілісної ефективної національної системи моніторингу якості освіти з відповідним інституційним та методологічним забезпеченням.

У той же час у країнах Європейської спільноти і в США вже функціонують розвинуті національні системи моніторингу якості освіти, які відповідають їх поточному стану, культурним та освітнім традиціям і пріоритетам розвитку. За цих обставин особливий науковий і практичний інтерес становлять вивчення та аналіз особливостей і тенденцій розвитку систем моніторингу якості освіти різних країн для використання у процесі визначення і становлення національної системи моніторингу якості освіти в Україні [6; 10; 11].

Зокрема, дуже цікавим є вивчення розгорнутої багаторівневої системи моніторингу у США, становлення і розвиток якої відбувалися в умовах політики децентралізації в освіті цієї багатонаціональної держави.

Метою даної статті є аналіз досвіду США щодо створення національної системи моніторингу якості освіти – Національного оцінювання освітнього прогресу NAEP (National Assessment of Educational Progress), яке є наріжним дослідженням якості середньої освіти на національному рівні США.

Національне оцінювання освітнього прогресу NAEP, яке відоме також як Національний Табель Успішності «Nation's Report Card», було започатковано за рішенням Конгресу США у 1969 році для здійснення незалежної оцінки успішності системи освіти у країні як відповідь на запуск радянського супутника [13].

У рамках програми збирається інформація виключно про навчальні досягнення на рівні країни (починаючи з 1969 року), на рівні штату (починаючи з 1990 року); в перспективі планується довести її до рівня навчального округу. Особливе місце в моніторингових дослідженнях NAEP посідає дослідження TUDA (Tryal Urban Districts Assessment – експериментальне (пробне) оцінювання навчальних досягнень у міських округах). Паралельно з тестуванням проводиться опитування учнів, учителів шкіл для визначення соціальних і матеріальних умов, у яких здійснюється навчальний процес. Особисті дані про окремих учнів і їх родини, вчителів навчальних закладів захищено повністю; інформація про школи, учнів, вчителів, що беруть участь в дослідженнях, не оприлюднюється.

NAEP за рішенням Конгресу США є проектом Національного Центру Освітньої Статистики (NCES (National Center of Educational Statistics)), який у свою чергу входить до структури Інституту Освітніх Наук (IES (Institute of Educational Sciences)) Департаменту освіти США (U.S. Department of Education).

Моніторингове дослідження NAEP виконуються за федеральним бюджетом, і це зумовлює дуже високі вимоги до нього і контроль з боку суспільства і державних органів. Усі складові моніторингового дослідження максимально відкриті (наскільки це дозволяють сутність моніторингових досліджень і права особистості), вони представлені в мережі Інтернет, друкуються в різних формах для різних категорій населення і освітян у стислі терміни – через 6 місяців після проведення дослідження всі матеріали повинні бути опубліковані в Інтернет.

На даний момент результати моніторингового дослідження освітнього прогресу NAEP є складовою більш глобального моніторингового дослідження COE (The Condition of Education – Стан освіти), яке охоплює всі види освіти від дошкільної до докторських програм і широкий спектр характеристик умов освіти (кадрове, фінансове, матеріальне, інформаційне забезпечення, доступ до Інтернет тощо).

На рівні штатів моніторингове дослідження NAEP доповнюється локальними регіональними моніторинговими дослідженнями стану освіти, зокрема навчальних досягнень учнів, які відбивають специфіку, традиції, пріоритети в освіті в тому чи іншому штаті. Однією з таких програм є моніторингове дослідження стану освіти, що проводять спільно штати Каліфорнія та Огайо і яке адмініструє міжнародна кампанія AIR (American Institute for Research).

З іншого боку, після успішного налагодження національного моніторингового дослідження освітнього прогресу NAEP виникла нагальна проблема подивитись на систему освіти США у контексті національних освітніх систем інших країн. Напрацьований інструментарій, методологія та методика проведення національного моніторингового дослідження NAEP стали основою впливових і відомих у всьому світі міжнародних порівняльних досліджень якості освіти – TIMSS, PISA, PIRL та інші.

Національне моніторингове дослідження освітнього прогресу NAEP є неперервним і репрезентативним вимірюванням рівня і тенденцій навчальних досягнень учнів початкової, основної і старшої школи США з різних предметів. Упродовж чотирьох десятиріч вимірювання NAEP проводилися з читання, математики, природничих дисциплін, письма, історії США, основ громадянства, географії та інших предметів. Завдяки накопиченню і представленню інформації про успішність учнів на рівні країни та штату, NAEP відіграє роль інтегральної складової національних досліджень стану освіти і відпрацювання ефективних управлінських рішень щодо її розвитку.

Як було зазначено вище, громадський запит на створення національної моніторингової системи оцінювання освітнього прогресу виник у результаті супутникового шоку в 60-х роках 20 сторіччя.

Перше природне рішення адміністрації Білого дому полягало в тому, щоб використати результати тестувань SAT для моніторингу стану загальної освіти. Експеримент виявився

невдалими, оскільки тест SAT створюється зовсім для інших цілей і є інструментом вимірювання не навчальних досягнень, а здібностей до продовження освіти у ВНЗ, і вибірки не були статистично репрезентативними. Як наслідок, результати досліджень виглядали дуже дивно і не піддавалися зрозумілій інтерпретації. З'ясувалося, що легким наскоком проблему розв'язати неможливо, і тоді було вирішено створити для моніторингових досліджень якості освіти спеціальну програму NAEP, доручивши організацію цієї роботи найбільш авторитетному у країні органу в галузі освітньої статистики.

Концепцію оцінювання NAEP розробляє Національна рада з освітніх вимірювань NAGB (National Assessment Governing Board). До її складу входять 26 членів, які призначаються директором державного Департаменту освіти, серед них є учителі, методисти, директори шкіл, батьки, представники громадськості, губернатори, тестологи. NAGB визначає модель дослідження (ціль, зміст, методологію оцінювання, специфікацію тестів), а потім контролює відповідність проведеного дослідження його моделі. Для цієї роботи національна рада залучає найкращих фахівців у галузі освіти, психології та психометрії.

У дослідженнях NAEP на рівні штатів беруть участь до 45 штатів (по 3 000 учнів на предмет і клас). З 2003 року у відповідності до акту 2001 року «No Child left Behind» («Жодного невстигаючого учня») кожен штат отримує спеціальне федеральне фінансування для участі у дослідженні NAEP (90 млн. доларів на рік для кожного штату).

За результатами дослідження NAEP публікуються звіти з кожного напряму дослідження The Nation's Report Card™, назву яких можна метафорично інтерпретувати як *Національний Табелі Освітніх Досягнень*²².

Школам, що показали слабкі результати, виділяється спеціальна фінансова допомога з федерального бюджету.

З 1990 року дослідження NAEP проводяться не тільки на рівні країни, а також і на рівні окремих штатів.

Програма NAEP має дві цілі [12]:

- Оцінка знань і умінь (компетентностей) американських школярів у ключових предметних галузях (критеріальна оцінка);
- Оцінка прогресу (динаміки) рівня освітніх досягнень американських школярів (порівняльні оцінки з результатами попередніх досліджень).

У відповідностями із зазначеними цілями NAEP має два напрями досліджень – *основний моніторинг* NAEP (main NAPE) і *довготерміновий моніторинг* NAEP (Long-term Trend NAEP)²³.

Для основного моніторингу NAEP розробляється спеціальна модель дослідження в цілому і відповідних предметних тестів зокрема, яка переглядається кожні 10 років. Кожні два роки проводяться дослідження з читання і математики у 4, 8 та 12 класах на національному рівні, а також у 4 та 8 класах на рівні штатів²⁴. Кожні 4 роки проводиться дослідження з природничих дисциплін та з письма у 4, 8 та 12 класах на національному рівні, а також у 4 та 8 класах на рівні штатів. Також періодично проводяться дослідження з інших предметів.

²² Далі наведено структуру і огляд Національного звіту освітніх досягнень з математики.

²³ Разом із цими двома цілями є ще одна, можливо, найголовніша ціль – це справедливість (fairness), яка у свою чергу має багато різних аспектів і відтінків, але зміст один – рівні можливості для усіх членів суспільства незалежно від гендерної, расової/етнічної приналежності, соціального статусу батьків, типу навчального закладу та його розташування, наявності спеціальних потреб неангломовних – всі ці аспекти відслідковуються у будь-якому дослідженні NAEP: поточний стан і тенденції у відмінності між різними в окреслених аспектах групами.

²⁴ Більш довгий термін циклу досліджень на рівні штату зумовлюється вірогідно вартістю дослідження – дослідження на рівні штату значно коштовніше, оскільки вибірки повинні бути репрезентативними на рівні кожного штату.

Довготерміновий моніторинг Long-term Trend NAEP вимірює динаміку навчальних досягнень американських школярів з математики та письма, для чого частково використовуються завдання і формат завдань, що збереглися з 1969 року для співставлення результатів. Дослідження проводяться для учнів у віці 9, 13 та 17 років. Починаючи з 2004 року результати будуть оприлюднюватися у країні кожні 4 роки. Графік проведення моніторингових досліджень NAEP наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Графік проведення моніторингових досліджень NAEP

Рік	Основний моніторинг NAEP		Довготерміновий моніторинг Long-term Trend NAEP
	Національний рівень	На рівні штатів	
1990	Математика, природничі науки, читання	Математика (8)	Математика, природничі науки, читання, письмо
1992	Математика, читання, письмо	Математика (4,8), Читання (4)	Математика, природничі науки, читання, письмо
1994	Географія, історія США, читання	Читання (4)	Математика, природничі науки, читання, письмо
1996	Математика, природничі науки	Математика (4,8), Природничі науки (8)	Математика, природничі науки, читання, письмо
1997	Мистецтво (8)		
1998	Читання, письмо, основи громадянства	Читання (4,8), Письмо (8)	
1999			Математика, природничі науки, читання
2000	Математика, природничі науки, читання (4)	Математика (4,8), Природничі науки (4,8)	
2001	Історія США, географія		
2002	Читання, письмо	Читання (4,8), письмо (4,8)	
2003	Читання (4,8), Математика(4,8)	Читання (4,8), Математика(4,8)	
2004			Математика, читання
2005	Читання, математика, природничі науки	Читання (4,8), Математика (4,8), Природничі науки (4,8)	
2006	Історія США, Економіка (12), основи громадянства		
2007	Читання (4,8), Математика (4,8), Письмо (4,8)	Читання (4,8), Математика (4,8), Письмо (4,8)	
2008	Мистецтво (8)		Математика, читання
2009	Читання, Математика, Природничі науки,	Читання (4,8), Математика (4,8), Природничі науки (4,8)	
2010	Світова історія (12), Географія		

Моніторингові дослідження проводяться на представницьких вибірках учнів 4, 8 и 12 класів (по 10 000 учнів на кожний предмет і клас). Результати окремим учням не надаються. Участь шкіл та учнів не є обов'язковими.

Відповідальною установою з проведення моніторингових досліджень NAEP є Національний центр освітньої статистики (NCES), що входить до складу Інституту освітніх досліджень (IER) Державного департаменту освіти США. Разом із тим, NCES не є безпосереднім виконавцем цього проекту – в основному він є організатором і менеджером проведення цього дослідження, залучаючи на тендерній основі різні авторитетні фахові

організації до його виконання. Нижче наводиться перелік головних організацій, які задіяні NCES для проведення цього дослідження:

- Розробка концепції та специфікації тестів – Державний Комітет з Оцінювання (успішності навчання) NAGB²⁵;
- Розробка тестів і анкет – ETS²⁶;
- Формування репрезентативної вибірки і проведення апробаційного і операційного досліджень на репрезентативних вибірках – WESTAT²⁷ (залучає понад 3000 осіб для проведення незалежного тестування);
- Перевірка виконання завдань з розгорнутою відповіддю – PEARSON²⁸ (перевірка проводиться у режимі онлайн за відсканованими зображеннями на комп'ютері (оцінюється виконання робіт в основному за 4-бальною інтегральною (холістичною) шкалою: 4 бали – відмінна відповідь, 3 бали – задовільний рівень, 2 бали – частково правильний, 1 бал – мінімальний рівень, 0 – неправильна відповідь).
- Аналіз результатів, підготовка звітів – ETS. Звіти публікуються через 6 місяців, часу не вистачає на додаткове вирівнювання результатів та шкалювання. Тести відпрацьовуються на представницьких вибірках за рік до операційного дослідження, на це витрачається понад 30% бюджету NAEP. Звіти готуються у максимально доступній формі (до 40 стор.). Інша детальна інформація, включаючи технічний звіт, представлена на сайті.

Система освіти США побудована на принципах автономії: автономії штатів (немає федеральних стандартів освіти, проте є стандарти штатів (разом із тим, ці стандарти мають статус рекомендувальний, а не обов'язковий до виконання у навчальних округах або навчальних закладах); вчитель має свою власну автономію – може підготувати свою авторську програму і після схвалення її на Раді школи він може навчати за нею; немає рекомендованих підручників; взаємовідносини учителя і учня також значною мірою неформалізовані тощо.

Слід зазначити, що в цілому суспільство задоволено засадами функціонування загальної освіти і не збирається рухатись у напрямку більш жорсткої регламентації та управління. З іншого боку, і супутниковий шок, і інші «шоки» (наприклад, результати американських школярів у міжнародних порівняльних дослідженнях якості освіти) красномовно говорять про те, що не все гаразд у системі освіти США. Створення системи моніторингу освітнього прогресу NAEP було відповіддю на цей виклик – це надання системі освіти США оцінок її стану (не втручаючись в автономію вчителя, навчального закладу, навчального округу, штату), а також певних орієнтирів на позитивний досвід [14, 15].

З цього випливає основна ідея моніторингового дослідження та його звітів – не влаштовувати рейтинги і змагання, а надати якомога повні й зручні статистичні дані про стан справ в освіті, а вже самі користувачі цієї інформації самостійно будуть виробляти для себе рішення щодо вдосконалення системи освіти на своєму рівні²⁹.

У таких умовах проведення національного моніторингового дослідження освітнього прогресу є виключно складною справою, особливо на етапі створення моделі тесту та анкет, проте у процесі підготовки цих інструментів відшукується суспільний компроміс стосовно

²⁵ Спеціальна інституція, яку була створено постановою Конгресу США для визначення моделі (цілей, методології і інструментарію) національних моніторингових досліджень успішності освіти NCES.

²⁶ ETS (Educational Test Service) – одна з найпотужніших у США і світі організацій, що спеціалізується у галузі освітніх вимірювань, яка готує і адмініструє тести SAT, TOEFL по всьому світу.

²⁷ WESTAT – дослідницька фірма корпоративної форми власності, яка працює на замовлення федеральної адміністрації, адміністрації штатів та регіональних органів влади, бізнесу тощо, проводячи дослідження у широкій галузі предметних областей: здорові умови життя; академічна успішність і грамотність; знання, ставлення та поведінка тощо.

²⁸ PEARSON – міжнародна кампанія, один з лідерів на ринку освітніх послуг у всьому світі.

²⁹ З цієї схеми випадає тільки моніторингове дослідження NCLB (жодного відстаючого учня), згідно якій надається фінансова допомога начальним закладам, які показали низький результат в освітніх досягненнях.

навчально–методичної системи (курикулума³⁰), що включає в себе «магічний гексагон»: цілі навчання, зміст навчання, форми навчання, методи навчання, засоби навчання, критерії оцінювання.

Таким чином, національне моніторингове дослідження NAEP виконує системоутворюючі функції в національній системі освіти США, визначає пріоритети освіти, задаючи де факто стандарти освіти на її ключових рівнях: початкова освіта (4 клас), базова освіта (8 клас), загальна освіта (12 клас).

З метою ознайомлення суспільства з реальним станом системи освіти в країні в рамках кожного дослідження готується звіт, який публікується і в Інтернет, і поліграфічним способом. Інформація у звіті надається у вигляді таблиць, які зокрема можна отримати через автоматизовану інформаційну систему на сайті NAEP.

Крім того, у звітах наводяться результати критеріального оцінювання навчальних досягнень учасників тестування.

Особливості функціонування програми NAEP: проблеми і ризики

Політичні: федеральний уряд не контролює освітню політику штатів, у зв'язку з чим програми навчання та рівень освіти у різних штатах різні, тести NAEP не відповідають програмам штатів, і це викликає труднощі у використанні результатів (як наслідок, кількість штатів, які беруть участь у цих дослідженнях, не перевищує 45).

Технічні: за короткий термін складно розробляти та проводити велику кількість тестувань; складно створювати інструментарій, який дозволяє оцінювати однакові характеристики (конструкти) за умови, що навчання відбувається за різними програмами, ускладнений менеджмент досліджень завдяки складній структурі виконавців проекту і пов'язаної з цим системи забезпечення інформаційної безпеки.

Фінансові: будь–які зміни й нові задачі потребують великих витрат. На даний час моніторингове дослідження NAEP повністю фінансується з федерального бюджету, мало спонсорських грантів, у програми не вистачає коштів для проведення перспективних досліджень у галузі вдосконалення програми NAEP.

Перспективи: необхідні зміни у засобах тестування – проводяться дослідження з використанням комп'ютерного адаптивного тестування (з інтерактивним середовищем, що автоматично налаштовується на рівень учасника тестування); розбудова засад і інструментарію критеріального оцінювання, результати якого дають інформацію про те, що знає і чого не знає учасник тестування, у чому він потребує допомоги; розробка нових напрямів когнітивного тестування.

Підсумки і висновки

1. Системі освіти США притаманна велика автономія:

1.1. Кожен штат має свою систему освіти, зі своїми стандартами та системою моніторингу якості освіти, які сильно різняться між собою, і тому створити державну систему моніторингу успішності освіти для всієї країни надзвичайно складно;

1.2. Незважаючи на існування освітніх стандартів окремих штатів, ці стандарти мають рекомендаційний характер і не є обов'язковими на рівні навчальних закладів; як наслідок, навчальні програми різних навчальних закладів різняться між собою, і це накладає додаткові складнощі для створення державної системи моніторингу успішності освіти;

2. Проблема необхідності узгодженості освітньої політики штатів була усвідомлена у США після «супутникових шоків» 1957 року – запуску СРСР першого штучного супутника і ще більше у 1961 році – після польоту в космос Юрія Гагаріна, результатом чого стало:

³⁰ В останній час деякі країни відходять від ідеї створення докладного курикулума (це практично неможливо у наш стрімкий час), замість чого створюють Засади курикулума (Core Curriculum), який скоріше відповідає на питання ЯК?, а не на питання ЩО? Так поступила Фінляндія, зібравши в одній брошурі (300 сторінок) засади курикулума основної школи (1–9 класи), на цьому також наголошується у моделі тестів NAEP.

2.1. Збільшення федеральних асигнувань на освіту (з 3% до 7%);

2.2. Рішення про створення федеральної системи моніторингу успішності освіти;

3. Спроби використати результати вступних тестувань до коледжів SAT у якості показника успішності освіти виявилися невдалими:

3.1. Об'єктом оцінювання тесту SAT є успішність випускника школи – абітурієнта коледжу, а об'єктом моніторингового дослідження є успішність системи освіти (навчального закладу, навчального округу, штату, федерації);

3.2. Цілі оцінювання у тесті SAT та у моніторинговому дослідженні різні: відбір до коледжу (рейтингування абітурієнтів за рівнем навчальних досягнень або здібностей) і оцінка успішності системи освіти (досягнення учнями певних рівнів у відповідності з деякими критеріями або стандартами);

4. У США у 1960-х роках було створено концепцію моніторингових досліджень успішності загальної освіти, основними положеннями якої є:

4.1. Прийняття і фінансування федеральної програми оцінювання успішності освіти (NAEP) (Конгрес США), яка включає в себе:

4.1.1. Базові (basic) дослідження успішності освіти, що проводяться з кожного предмету з інтервалом у 4 роки на рівні штатів за спеціальною моделлю, яка визначається на кожні 10 років, з метою знаходити і відстежувати ефективний досвід та інновації у системі освіти;

4.1.2. Тривалі (longitude) дослідження успішності освіти (спочатку тільки з математики та читання, а потім ще і з інших предметів) проводяться на рівні 4, 8 і 12 класів один раз у два роки за тестами, підготовленими за однією і тією ж моделлю з метою відстеження динаміки змін, починаючи з першого дослідження 1960-х років;

4.2. Створення Державного комітету з освітніх вимірювань (NAGB), у задачу якого входить визначення методології досліджень успішності освіти і спостереження за виконанням програми (директор Державного департаменту освіти);

4.3. Підготовка інструментарію для проведення дослідження NAEP, на що витрачається 30% бюджету дослідження, включає в себе такі етапи:

4.3.1. Підготовка моделі дослідження (NAGB) з її обговоренням в широких колах науковців, освітян, роботодавців, а також публікацією, у тому числі в Інтернет;

4.3.2. Розробка тестів і анкет (ETS), включно з їх апробацією і наступною стандартизацією;

4.3.3. Формування репрезентативних вибірок учасників тестування, апробація інструментарію.

4.4. Проведення дослідження NAEP:

4.4.1. Проведення тестувань і анкетувань (WESAT);

4.4.2. Обробка результатів дослідження (робота екзаменаторів, машинна обробка, статистична обробка результатів) (PEARSON)

4.4.3. Підготовка аналітичних матеріалів за результатами досліджень (ETS);

4.5. Результати досліджень успішності освіти NAEP публікуються у звітах з різних предметів (Nation's Report Card) і слугують для суспільства та системи освіти на всіх рівнях основою для удосконалення системи освіти;

4.6. Штати і навчальні заклади, що мають низькі результати за дослідженням NAEP, отримують федеральну допомогу на вдосконалення їх роботи.

5. Кожен штат має свою власну систему моніторингових досліджень успішності освіти, які спираються на діючі стандарти освіти; у деяких штатах такі системи є дуже потужними (наприклад, у штаті Огайо, який визначає модель моніторингових досліджень, а самі дослідження проводить кампанія AIR (American Institute for Research), що спеціалізується на проведенні моніторингових досліджень, у тому числі й освітніх, у різних штатах й у різних країнах світу);

6. Федеральне дослідження успішності освіти NAEP заклало методологічні та методичні засади для проведення міжнародних порівняльних досліджень успішності освіти (проект «Тенденції у математичній і природничій освіті» (TIMSS) та інші), які були створені у багатьом за ініціативою США і мають велику фінансову підтримку від США³¹;

7. Проблеми програми NAEP:

7.1. Невідповідність програми дослідження NAEP навчальним програмам та освітнім стандартам окремих штатів;

7.2. Значні фінансові видатки;

7.3. Недостатність коштів на проведення дослідницьких перспективних робіт у галузі освітніх вимірювань і моніторингу якості освіти;

7.4. Необхідність переходу на сучасні технології, особливо перспективним виглядає адаптивне Інтернет-тестування.

Представлений досвід США в галузі побудови системи національного оцінювання освітнього прогресу як структурного компонента національної системи моніторингу якості освіти містить ефективні, апробовані впродовж десятиліть методологічні засади, інституційне, організаційне та інформаційне забезпечення системи NAEP. Позитивні аспекти цього досвіду можуть бути використані у процесі створення й розвитку національної системи моніторингу якості освіти в Україні.

Література:

1. Аналітичний звіт за результатами моніторингового дослідження якості математичної освіти учнів 9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва// Коваленко Л.Т., Михайленко В.М., Корнішевський Я.В., Казиміренко Т.Л.–К.: Центр моніторингу столичної освіти, 2007.–80с.
2. Бабінець С.І., Ващенко Л.М., Клименко Л.Ф. Моніторингові дослідження – організація якісної освіти: Науково-методичні рекомендації /За наук. ред. Л.М. Ващенко. – Київ.: Видавничо-поліграфічний центр «Тираж», 2005. – 80 с.
3. Гриневич Л. Самооцінювання шкіл і демократизація управління освітою. // Рідна школа. – 2005. – № 1. – С. 24-27.
4. Дзежговська І., Гриневич Л. Самооцінювання роботи школи. Порадник. – ЛМГО «Центр освітньої політики», 2004. – 104 с.
5. Енциклопедія освіти/ Акад.пед.наук України; головний ред. В.Г. Кремень.-К.: Юрінком Інтер, 2008.- С. 519
6. Крайтон Джоана. Оценивание: общий обзор международной практики. – 2003. Education Support Program, OSI Budapest, - 53 с.
7. Лукіна Т. О. Моніторинг якості освіти: теорія і практика. – К.: Вид. дім «Шкільний світ»; Вид. Л. Галіцина, 2006. – 128 с.
8. Ляшенко О.І. Організаційно-методичні засади моніторингу якості освіти // Педагогіка і психологія. – 2007. - № 2. – С. 34-40.
9. Майоров А.Н. Мониторинг в образовании.- М.: Интеллект-Центр, 2005. – 424 с.
10. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи: Посібник / За заг. ред. О.І.Локшиної - К.: «К.І.С», 2004. -128 с.
11. Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні: Рекомендації з освітньої політики/ Під заг. ред. О.І. Локшиної - К.: «К.І.С», 2004. - 160с.
12. www.nationalreportcard.gov
13. Linn R.L. Assessment and Accountability.//Educational Researcher. – 2000. - Vol.29, Num.2, p. 4-16
14. Schafer W.D., Min Liu, Wang H. Content and Grade Trends in State Assessments and NAEP.// Practical Assessment, Research and Evaluation. – 2007. – Vol.12, Num.9.
15. Stoneberg, Bert D. Using NAEP to Confirm State Test Results in the No Child Left Behind Act.// Practical Assessment, Research and Evaluation. – 2007. – Vol.12, Num.5.

³¹ У США було усвідомлено необхідність порівняння результатів національної системи освіти з результатами інших країн для пошуку кращого досвіду і напрямків вдосконалення власної системи освіти (або систем освіти різних штатів).

Стаття присвячена актуальній проблемі моніторингу якості освіти у США. На основі аналізу автентичних документів авторка охарактеризувала рівні системи моніторингу якості освіти. З метою надання оцінки діяльності державної системи освіти США, визначення її актуального стану, а також вивчення шляхів формування державної політики розвитку освіти учений детально дослідила національні оцінювання навчальних досягнень учнів як основний інструмент моніторингу якості освіти на національному рівні.

Ключові слова: якість освіти, освітній моніторинг, система моніторингу, національне оцінювання навчальних досягнень учнів, моніторинг освітніх стандартів.

Статья посвящена актуальной проблеме мониторинга качества образования в США. На основе анализа аутентичных документов автор охарактеризовала уровни системы мониторинга качества образования. Для оценки деятельности государственной системы образования США, определения ее актуального состояния, а также изучения путей формирования государственной политики развития образования, ученый детально исследовала национальные оценивания учебных результатов учеников как основной инструмент мониторинга качества образования на национальном уровне.

Ключевые слова: качество образования, образовательный мониторинг, система мониторинга, национальное оценивание учебных достижений учеников, мониторинг образовательных стандартов.

The article is devoted to the actual problem of education quality monitoring in the USA. On the basis of authentic documents analyze the author characterizes levels of the system of education quality monitoring/ For the purpose of assessment of state system of education in the USA, defining of its actual condition and also for studying the ways of formation of education development policy, the researcher investigated in details the national assessment of learning pupils» achievements as the main instrument of education quality monitoring on the national level.

Keywords: quality of education, educational monitoring, monitoring system, national evaluation of educational achievements of students, monitoring of educational standards.

УДК 371.124:378.126

ББК 74.58

О.І. Щербак
м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Актуальність дослідження проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців обумовлена сучасними соціальними та економічними умовами. Нові стратегічні орієнтири у розвитку економіки, політики, соціокультурній сфері, а також **інформатизації** суспільства суттєво змінили вимоги до випускників вищих навчальних закладів.

Виникла потреба у соціально і професійно активній особистості, яка володіє високою компетентністю, професійною мобільністю, самостійністю, вмінням постійно удосконалювати свої професійні навички, професійно реалізовувати подальше творче зростання.

Все це ставить завдання підготовки студента, який здатний взяти на себе відповідальність за свою освіту та своє професійне майбутнє.

Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є формування професійної компетентності педагога професійного навчання та підготовки його до роботи у професійних навчальних закладах.

Конкретна діяльність педагога професійного навчання формується і розвивається під впливом самостійно існуючих об'єктивно необхідних структур діяльності (педагогіка, психологія, методика, фахові знання, вміння, навички) і важливих соціальних,

© О.І. Щербак, 2010

истик групи як її суб'єкта. Діяльність педагогів відзначається суттєвим зворотним зв'язком: з одного боку – дія на учнів з метою